

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ**

для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр»
спеціальності 053 Практична психологія
освітньо-професійної програми «Практична психологія»

Київ – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протоколом засідання

Вченої ради психолого-педагогічного
факультету

від 20.12.2023 р. № 4

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ
ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 «ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ»**

Київ, 2023

Методичні рекомендації щодо виконання та захисту кваліфікаційних робіт здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання спеціальності 053 «Практична психологія» освітньо-професійної програми «Практична психологія» / Укладачі: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практичної психології Блашкова О.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практичної психології Деснова І.С., Київ, 2023. 31 с.

Рецензенти:

Дуткевич Т.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка

Магдисюк Л.І. – кандидат психологічних наук, завідувачка кафедри практичної психології та психодіагностики Волинського національного університету імені Лені Українки.

В методичних рекомендаціях визначено методику виконання, правила оформлення, а також порядок захисту кваліфікаційної роботи, надано рекомендації щодо емпіричної частини дослідження, написання тексту кваліфікаційної роботи та підготовки до захисту.

Методичні рекомендації щодо виконання та захисту кваліфікаційних робіт здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання спеціальності 053 «Психологія» освітньо-професійної програми «Практична психологія» психолого-педагогічного факультету складені відповідно до Положення про кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти в Маріупольському державному університеті, затвердженого протоколом Вченої ради МДУ від 24.02.2023 р. № 6.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Згідно «Положення про кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти в Маріупольському державному університеті» (http://mdu.in.ua/Ucheb/normativnye/polozhennja_pro_kvalifikacijni_roboti_zdobuvac_hiv_.pdf) **кваліфікаційна робота** – це самостійне дослідження здобувачів вищої освіти, метою виконання якого є вирішення наукової/професійної проблеми, що ґрунтується на комплексному опануванні матеріалу і методів дослідження, послідовного викладання, а також практичного застосування теоретичних знань для вирішення конкретних професійних завдань. Кваліфікаційна робота - це форма підготовки та підсумкової атестації здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями відповідно до вимог стандартів вищої освіти за спеціальностями.

Кваліфікаційна робота має комплексний характер і пов'язана з використанням набутих здобувачем вищої освіти за освітнім рівнем «Бакалавр» компетентностей, результатів навчання, відповідно до стандартів вищої освіти та освітніх програм. Кваліфікаційна робота передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності 053 «Практична психологія» та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, виробничих та інших завдань.

Мета виконання кваліфікаційної роботи – завершення підготовки фахівця, а також оцінка його професійних компетенцій під час захисту перед ЕК самостійно виконаного дослідження.

Кваліфікаційна робота за освітнім рівнем «Бакалавр» має характеризуватися науковою новизною та практичною значущістю здійсненого теоретико-методологічного аналізу проблеми, її емпіричного вивчення.

Завдання кваліфікаційної роботи:

- систематизація, закріплення і розширення теоретичних знань, отриманих у процесі навчання за освітньо-професійною програмою підготовки фахівця освітнього ступеня «Бакалавр»;
- формування вміння працювати з фаховою літературою, самостійного наукового пошуку та творчого вирішення завдань;
- формування вміння практичного використання теоретичних знань, при вирішенні конкретних прикладних питань у різних сферах професійної діяльності, оволодіння методикою досліджень та сучасними методами математичної статистики;
- набуття досвіду чіткого і логічного письмового викладу теоретичних положень;
- формування вміння аналізувати, узагальнювати, класифікувати та інтерпретувати основні теоретичні й практичні результати дослідження з дотриманням принципів наукового дослідження: історичного, термінологічного, функціонального, системного, когнітивно пізнавального, моделювання;
- визначення відповідності рівня підготовки випускника вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця, його готовності та спроможності до самостійної роботи в умовах соціальних трансформацій; з врахуванням сучасних соціально-психологічних, економічних та інших

тенденцій; визначенням соціокультурних параметрів функціонування особистості.

Отже, під час написання кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти демонструє свою фаховість, здатність самостійно вирішувати фахові завдання, вміння працювати з науковою літературою, здатність аналізувати отримані результати, робити правильні висновки й узагальнення, вміння використовувати сучасні методи наукових досліджень.

До кваліфікаційних робіт висуваються такі основні вимоги:

- актуальність теми, відповідність її сучасному стану певної галузі науки та перспективам розвитку, практичним завданням відповідної сфери;
- вивчення й критичний аналіз монографічних і періодичних видань з теми;
- чітка характеристика предмета, мети й методів дослідження, опис та аналіз проведених автором експериментів;
- узагальнення результатів, їх обґрунтування, висновки та практичні рекомендації.

Кваліфікаційна робота має бути:

1. Реальною – відображати рішення сучасних проблем, пов'язаних з функціонуванням системи дослідження та її підсистем, мати науково-теоретичне і практичне значення.

2. Актуальною – має бути присвячена дослідженням і розробкам, що відносяться до сучасних проблем розвитку відповідної галузі, що мають особливу важливість на сучасному етапі.

3. Інформативною – повною мірою відображати дослідження, проведене на високому теоретичному і практичному рівнях на основі загальнонаукової та конкретно-наукової методології.

Кваліфікаційна робота є документом, на підставі якого Екзаменаційна комісія визначає рівень теоретичної підготовки здобувача освіти, його готовність до самостійної роботи за фахом, приймає рішення про присвоєння відповідної кваліфікації.

Відповідальність за матеріал, викладений в кваліфікаційній роботі студента-випускника, порядок використання фактичного матеріалу та іншої інформації під час його виконання, обґрунтованість й достовірність висновків, положень несе здобувач і науковий керівник роботи. У випускній кваліфікаційній роботі не допускається запозичення (плагіат) матеріалу без посилання на автора та джерело інформації.

Кваліфікаційна робота виконується державною мовою. Написання та захист кваліфікаційної роботи іноземною мовою можливе за поданням декана факультету та погодженням ректора.

Кваліфікаційна робота виконується відповідно до Плану виконання кваліфікаційної роботи, що складається випусковою кафедрою і затверджується завідувачем кафедри. У випадку недотримання встановлених вимог, науковий керівник не пізніше 30 днів до засідання Екзаменаційної комісії (далі – ЕК) із захисту кваліфікаційної роботи надає інформацію щодо стану (відсотка) її виконання до деканату.

Виконання кваліфікаційної роботи містить такі орієнтовні етапи:

- вибір теми роботи та обґрунтування її актуальності;
- визначення напрямів дослідження;
- складання та затвердження плану виконання кваліфікаційної роботи;

- постановка мети та конкретних завдань дослідження;
- обговорення окремих частин та роботи в цілому з науковим керівником, заслуховування виконання плану роботи на засіданні кафедри;
- оформлення роботи;
- доповідь про результати дослідження (попередній захист) на засіданні кафедри, надання висновку кафедри про допуск (не допуск) до захисту, підготовка рецензії;
- подання зброшурованої та електронної версій кваліфікаційної роботи на кафедру, остаточна перевірка роботи на дотримання академічної доброчесності (за 2 тижні до захисту),
- підготовка відгуку та рецензії
- підготовка до захисту: написання доповіді, підготовка ілюстративного (презентаційного) матеріалу (схеми, графіки, діаграми, таблиці, якщо це потрібно);
- публічний захист кваліфікаційної роботи.

Зазначені етапи є приблизними та не вказують на обов'язковий порядок їх виконання, тому деякі частини роботи можуть виконуватися одночасно (http://mdu.in.ua/Ucheb/normativnye/polozhennja_pro_kvalifikacijni_roboti_zdobuvac_hiv_.pdf)

Підготовчий етап виконання кваліфікаційної роботи

Підготовчий етап виконання кваліфікаційної роботи передбачає:

1. Вибір теми.
2. Затвердження теми на засіданні кафедри практичної психології (протокол засідання)
3. План роботи (оформлення завдання до кваліфікаційної роботи)

Вибір теми та оформлення завдання до кваліфікаційної роботи

Постановці проблеми та формулюванню теми кваліфікаційної роботи здобувача передуює аналітичний моніторинг стану її наукової розробленості, пошук перспективних напрямків.

Наукова проблема – чітко окреслене коло питань, яке охоплює основну ідею та загальне спрямування дослідження.

Постановка проблеми – це початок дослідження, що передбачає наступну послідовність дій:

- виявлення дефіциту інформації;
- усвідомлення потреби в усуненні цього дефіциту;
- опис (вербалізація) проблемної ситуації;
- формулювання проблеми в наукових категоріях і термінах.

Вільна орієнтація дослідника в проблемі передбачає ґрунтовне ознайомлення з науковими публікаціями по цій проблемі, здатність вступати в комунікацію з викладачами, науковим керівником, фахівцями-психологами, іншими здобувачами.

Тема дослідження конкретизує напрямок дослідницької роботи з метою вивчення обраних процесів чи явищ. Назва теми має бути чіткою, лаконічною та не містити неоднозначного тлумачення. У темі зазначається об'єкт, який досліджується, або за матеріалами якого виконується робота

Вибір, формулювання та обґрунтування теми дослідження є найвідповідальнішим етапом у процесі підготовки та написання кваліфікаційної

роботи. Тема випускної кваліфікаційної роботи відображає основну ідею, завдання, положення, які необхідно дослідити. Одним із критеріїв вибору теми є її актуальність щодо сучасних тенденцій розвитку науки і практики. Темі кваліфікаційних робіт формуються відповідно до профілю випускової кафедри та сучасних досягнень у відповідній предметній галузі або суміжних сферах психологічної науки. Здобувач узгоджує формулювання теми з науковим керівником, здійснивши попередній моніторинг проблематики.

Основними критеріями вибору теми кваліфікаційного дослідження є:

- наукова / соціальна / професійна актуальність;
- перспективність;
- наявність теоретичної бази;
- можливість виконання емпіричного дослідження;
- отримання соціально-психологічного ефекту від результатів дослідження.

Важливим є дотримання основних вимог щодо наукового рівня кваліфікаційної роботи, її змісту, структури, форми викладення матеріалу, а також оформлення.

Тематика кваліфікаційних робіт (відповідно до вимог стандарту та освітньої програми 053 «Практична психологія» розробляється згідно з науковими дослідженнями кафедри, рекомендаціями стейкхолдерів та за поданням гаранта освітньої програми затверджується на засіданні випускової кафедри / кафедр не пізніше місяця після початку навчання здобувачів. Кваліфікаційна робота може виконуватися за тематикою, яку замовляють державні установи, підприємства та організації.

Важливо:

- тема має відповідати вимогам кваліфікаційної характеристики спеціаліста за спеціальністю 053 «Практична психологія»;

- кількість слів у назві теми кваліфікаційної роботи не може перевищувати одинадцять (без врахування часток та прийменників);

- в формулюванні назви теми, слід уникати таких варіантів, як «Аспекти ...», «Проблеми ...», «Аналіз ...», «...з метою...», «Дослідження питання...», «Дослідження деяких шляхів...»;

- назва теми роботи має бути конкретною, узгоджуватися з об'єктом та предметом дослідження.

Від самого початку роботи здобувачу необхідно мати *план роботи*. Надалі такий план може уточнюватися, проте основне завдання кваліфікаційної роботи має змінюватись якомога менше. План оформлюється як завдання до кваліфікаційної роботи.

Обов'язки керівника кваліфікаційної роботи

На різних етапах підготовки й виконання кваліфікаційної роботи завдання наукового керівника змінюються.

На першому підготовчому етапі науковий керівник:

- надає практичну допомогу здобувачу освіти у виборі теми кваліфікаційної роботи та розробці плану його виконання;

- дає кваліфіковану консультацію з добору літературних джерел і методичних матеріалів, необхідних для виконання проекту;

- визначає календарний графік роботи здобувача;

- визначає графік консультацій.

На основному і заключному етапах виконання кваліфікаційної роботи науковий керівник:

- здійснює систематичний контроль за ходом виконання здобувачем кваліфікаційної роботи, відповідно до розробленого плану;
- виступає як опонент, вказує здобувачу на недоліки аргументації емпіричного дослідження, стилю викладу матеріалів тощо, радить, як їх краще усунути;
- здійснює систематичні, передбачені розкладом, бесіди та консультації за змістом та організацією роботи;
- надає допомогу у виборі методики дослідження та особливостях роботи з нею;
- оцінює зміст виконаної роботи як частинами, так і в цілому, дає згоду на подання роботи на захист (зразок відгуку керівника подається у додатках).

Важливо

- *До консультації з науковим керівником здобувач має готуватись.*
- *Предметом консультативного звернення може стати будь-яке питання, пов'язане зі змістом та процесом написання кваліфікаційної роботи.*
- *Ефективність спільної роботи здобувача та наукового керівника безпосередньо залежить від ретельності пошуково-аналітичної діяльності першого.*
- *Здобувачеві слід періодично (за спільною домовленістю) інформувати наукового керівника про хід підготовки кваліфікаційної роботи, обов'язково доводити до відома про можливі відхилення від затвердженого графіка виконання кваліфікаційної роботи.*
- *Науковий керівник не є ні співавтором, ні редактором кваліфікаційної роботи і тому не має виправляти всі наявні в кваліфікаційній роботі теоретичні, методологічні, стилістичні та інші помилки.*

Основний етап виконання кваліфікаційної роботи

Основний етап виконання кваліфікаційної роботи передбачає здійснення теоретичного та емпіричного дослідження обраної проблеми та оформлення матеріалів дослідження у вигляді кваліфікаційної роботи.

Обсяг кваліфікаційної роботи за першим (бакалаврським) рівнем становить 60 тис. – 90 тис. знаків (з урахуванням цифр, символів тощо) та становить 40-60 сторінок;

Незалежно від обраної теми, структура кваліфікаційної роботи має бути такою:

- титульний аркуш (додаток 2);
- зміст (додаток 4);
- вступ;
- основна частина, яка складається з декількох розділів (1-2).

Розділи у свою чергу поділяються на підрозділи, які розкривають теоретичні та практичні аспекти означеної в роботі проблеми. Кожен розділ може складатися з 2-4 підрозділів. Після кожного розділу мають бути сформульовані висновки;

- загальні висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності)

Кожний структурний елемент починається з нової сторінки.

Вимоги до змісту структурних елементів кваліфікаційної роботи

Титульний аркуш кваліфікаційної роботи містить:

- найменування закладу вищої освіти, факультету та випускової кафедри;
- прізвище, ім'я, по батькові автора;
- тема роботи;
- шифр спеціальності, назва освітньої програми
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника, рецензента;
- місто і рік.

Зміст подається на початку кваліфікаційної роботи. Він містить найменування і номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел тощо. Заголовки змісту мають точно повторювати заголовки в тексті.

У вступі розкривається сутність і стан розробки наукової проблеми, до якої звертається здобувач, формулюються мета та завдання дослідження, здійснюється обґрунтування необхідності подальших розвідок, аналізується джерельна база. ***Обсяг вступу кваліфікаційної роботи – 3-6 сторінок.*** Він має мати таку структуру, обумовлену науковою логікою:

- обґрунтовується актуальність теми;
- визначення об'єкту та предмету дослідження;
- ступінь її вивченості в спеціальній науковій літературі;
- визначення мети та завдань дослідження;
- огляд джерельної бази дослідження;
- характеристика методології дослідження;
- практичне значення отриманих результатів, їх апробація, публікації тощо

Обґрунтування актуальності роботи – обов'язкова вимога до будь-якої кваліфікаційної роботи. Висвітлення актуальності має бути небагатослівним. Достатньо в межах однієї сторінки показати теоретичне і практичне значення розробки теми дослідження.

Актуальність кваліфікаційної роботи зумовлюється теоретичними й емпіричними пізнавальними завданнями певної дисципліни, пов'язаної з відповідною науковою галуззю.

Доцільність кваліфікаційної роботи обґрунтовують шляхом визначення нагальних потреб практики та встановлення прогалин у науці щодо вирішення цих проблеми. Зокрема, актуальність дослідження можуть зумовлювати:

- потреба практики та наявність соціального замовлення;
- потреба в нових фактах, які дозволяють розширити теорію і сферу розуміння проблеми;
- потреба у більш ефективних психодіагностичних методах;
- потреба у перегляді психологічних підходів, теорій, концепцій;
- потреба у нових психокорекційних методах впливу, які мають більш широкі можливості тощо.

Висвітлення актуальності має бути небагатослівним

Об'єкт дослідження – це явище, процес або суспільні відносини, які зумовлюють проблему і обрані автором для вивчення.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Він лише вказує на суттєві зв'язки та відносини, властивості, аспекти, функції, які є визначальними для даного дослідження. Предмет визначає тему дослідження, також він віддзеркалюється у самій назві роботи. Це окремі характеристики об'єкта, аспект проблеми, що розглядається відповідно до певної мети дослідження як у теоретичному, так і в експериментальному планах.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. При визначенні об'єкта потрібно знайти відповідь на запитання: що розглядається? А предмет означає аспект розгляду. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом – те, що в цьому об'єкті дістає наукове пояснення.

Приклад 1

Тема: Динаміка ставлення молодших школярів до навчальної діяльності.

Об'єкт дослідження – ставлення молодших школярів до навчальної діяльності.

Предмет дослідження – структурно-динамічні характеристики ставлення молодших школярів до навчальної діяльності.

Приклад 2

Тема: Соціально-психологічні чинники підліткової агресії

Об'єкт дослідження – підліткова агресія

Предмет дослідження – особливості соціально-психологічних детермінантів підліткової агресії.

Для того, щоб проаналізувати стан дослідження з обраної теми, складається короткий огляд літератури, завдяки якому робиться висновок, що обрана тема потребує подальшої розробки.

Мета має відображати кінцеві прогнозовані результати дослідження. Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також його кінцевим результатом і шляхами його досягнення. Для досягнення поставленої мети дослідження здобувач визначає послідовне виконання відповідних завдань.

Мета дослідження – це визначення автором своєї стратегії в отриманні нових знань про об'єкт та предмет дослідження.

Мета дослідження може бути пов'язана:

- з формулюванням наукових завдань, які належить розв'язати;
- з обґрунтуванням можливості виявлення нових характеристик певних конкретних фактів, що аналізуються, а також структури їхньої організації;
- з визначенням певних теоретичних моделей дослідження, застосування яких забезпечує розв'язання обраних теоретичних і практичних наукових завдань.

Приклад 1

Мета дослідження – схарактеризувати структуру ставлення молодших школярів до навчальної діяльності та розкрити особливості його компонентів; виявити специфіку становлення різних за модальністю типів цього ставлення в період навчання дітей в початковій школі та психологічні чинники, які його зумовлюють.

Приклад 2

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й емпірично визначити особливості професійної дезадаптації психологів-практиків, а також шляхи й механізми її попередження.

Приклад 3

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати і емпірично дослідити вплив криз фахового навчання на формування самооцінки майбутніх вчителів, розробити і експериментально перевірити програму оптимізації їх професійної самооцінки.

Мета роботи конкретизується через низку відповідних **завдань**: вивчити, описати, встановити, вдосконалити, розвинути, обґрунтувати, розробити тощо. Завдання мають формулюватися точно і конкретно, оскільки їх вирішення має

скласти зміст розділів кваліфікаційної роботи. Об'єкт, предмет і мета мають бути логічно взаємоузгоджені і пов'язані між собою і темою кваліфікаційної роботи.

Відповідно до мети формулюються завдання дослідження.

Завдання дослідження – це алгоритм безпосередньої загальної моделі дослідження, зумовлений логікою етапів конкретного наукового пошуку. Відповідно, завдання можуть бути зорієнтовані на:

- вирішення певних теоретичних питань, загальної програми дослідження (виявлення сутності окремих понять, явищ, процесів, визначення параметрів та рівнів функціонування, принципів інтерпретації тощо);
- виявлення найсуттєвіших ознак та внутрішньої структури об'єкта і предмета дослідження;
- виокремлення та характеристику нових аспектів та сучасних рішень даної наукової проблеми;
- обґрунтування, виявлення системи конкретних засобів, необхідних для розв'язання наукової проблеми та організації експериментальної верифікації за критеріями оптимальності;
- розробку можливих рекомендацій щодо перспективи практичного використання результатів дослідження.

Приклад 1

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми ставлення молодших школярів до навчальної діяльності.
2. Виявити у процесі експериментального дослідження особливості динаміки ставлення молодших школярів до навчальної діяльності на різних етапах навчання їх в початковій школі та дати структурну характеристику цього ставлення.
3. Визначити психологічні чинники, які зумовлюють становлення різних за модальністю типів ставлення молодших школярів до навчальної діяльності.

Приклад 2

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати й узагальнити науково-психологічні підходи до дослідження проблеми соціально-психологічних чинників підліткової агресії.
2. Емпіричним шляхом визначити особливості проявів агресії підлітків залежно від особливостей їхньої пізнавальної сфери, а також в контексті їх особистісних якостей та приналежності до статевої групи.
3. Обґрунтувати та розробити програму подолання підліткової агресії.

Важливим етапом дослідження є вибір **методів** дослідження. Вони використовуються як інструмент, завдяки якому досягається обрана мета у роботі. Здобувач при написанні кваліфікаційної роботи повинен вибирати та використовувати ті методи, за допомогою яких можлива реалізація поставлених у дослідженні завдань.

Практичне значення отриманих результатів. Подаються відомості про практичне застосування одержаних результатів дослідження або рекомендації щодо їх використання.

Особистий внесок автора. У випадку використання у кваліфікаційній роботі ідей чи розробок, що належать співавторам, разом з якими були написані наукові праці, підготовлені доповіді і виконані спільні дослідження, здобувач повинен відзначити цей факт у кваліфікаційній роботі з обов'язковою вказівкою конкретного особистого внеску. Слід обов'язково вказати ступінь їх готовності до використання та сферу використання.

Апробація результатів роботи. Зазначається, на яких конференціях, семінарах тощо доповідалися результати дослідження.

Публікації. За наявності публікацій, що є підтвердженням апробації результатів наукового дослідження, вони зазначаються у кваліфікаційній роботі. Зазначається кількість статей у наукових журналах, збірниках наукових праць, матеріалах і тезах конференцій опубліковані результати магістерської роботи

Зауваження. Типові помилки:

- співпадіння предмету з назвою дослідження;
- співпадіння мети та одного із завдань дослідження;
- надмірна кількість завдань, які можна об'єднати;
- формування завдань ширше за мету дослідження;
- розбалансованість наукового апарату (має бути узгодженість теми, об'єкту, предмету, мети, завдань, висновків);
- формулювання практичного значення як апробації чогось

Основна частина має відповідати наступним вимогам:

1. В основній частині, розкривається зміст теми дослідження. У кожному розділі має бути завершеність змісту, головна ідея, а також тези, підтверджені посиланнями на джерела, думки різних авторів, результати анкетування, експерименту, аналітичних даних, практичного досвіду тощо.

2. Думки мають бути пов'язані між собою логічно, увесь текст має бути підпорядкований одній головній ідеї.

3. Кожний висновок повинен логічно підкріпляти попередній, інакше текст втратить свою єдність. До кожного розділу роботи необхідно зробити висновки, а по закінченні роботи формулюються загальні висновки до всієї роботи в цілому.

4. Основна частина кваліфікаційної роботи складається, як правило, з розділів. Зміст розділів повинен відповідати темі кваліфікаційної роботи та повністю її розкривати. Назва розділів не має співпадати з назвою всієї роботи. Матеріал у розділах має викладатись логічно, лаконічно та аргументовано та відповідати вимогам, які пред'являються до кваліфікаційних робіт.

5. В кваліфікаційній роботі не бажано викладати матеріал від першої особи однини, краще, наприклад, писати: «Ми вважаємо», «Нами встановлено», або ж вживати безособові речення: «Можна дійти висновку».

Тексти кваліфікаційної роботи доцільно спочатку готувати в попередньому (чорновому) варіанті. До останнього варіанту тексту вносяться всі зміни, запропоновані науковим керівником. Текст кваліфікаційної роботи може вважатися остаточним за умови, якщо у ньому враховані всі зауваження і пропозиції наукового керівника. Кожен розділ кваліфікаційної роботи має бути логічно завершеним, містити висновки і логічно пов'язуватися з наступною частиною.

Перший розділ роботи присвячений теоретичним засадам кваліфікаційної роботи, у якому здобувач стисло, критично висвітлює роботи науковців за обраною проблемою.

У цьому розділі кваліфікаційної роботи обов'язковим є аналітичний огляд наукової літератури, в якому:

- окреслюються основні етапи розвитку наукової думки за обраною проблемою;
- аналізуються представлені в сучасній науковій літературі найважливіші концептуальні ідеї та підходи до обраної проблеми;
- розкриваються психологічні аспекти дослідження предмету дослідження;

- з'ясовується комплекс дискусійних питань, пов'язаних із завданнями роботи;
- висвітлюються й порівнюються різні точки зору на сучасні шляхи розв'язання обраної проблеми;
- подаються авторські висновки з визначенням узагальненої моделі дослідження.

Поради щодо написання першого розділу

Основними літературними джерелами під час написання кваліфікаційної роботи є: навчальні посібники, підручники, монографії, наукові статті, автореферати дисертацій, дисертації, збірники матеріалів наукових конференцій, наукові збірники дослідницьких матеріалів установ, навчальних закладів або наукових товариств із найважливіших наукових проблем та ін.

Шляхи отримання бібліографічної довідки:

- замовлення в спеціалізованих інформаційних відділах бібліотек (усі великі бібліотеки (бібліографічний відділ) здійснюють сьогодні підбір літератури за вказаною темою або ж за наданими ключовими словами);
- замовлення в мережі Інтернет (є електронні бібліотеки або ж спеціальні компанії, які виконують таку роботу);
- самостійний пошук.

Рекомендації щодо опрацювання літературних джерел:

- починати самостійний пошук літературних джерел доречно з ознайомлення з монографіями та статтями, які стосуються обраної проблеми, звертаючи увагу на список використаних у цих роботах наукових джерел;
- при формуванні списку літератури слід стежити, щоб більшість джерел були видані в останнє десятиріччя;
- перед читанням книги або статті потрібно записати їхні бібліографічні дані (автор, назва, видавництво, рік видання, кількість сторінок), відповідно до вимог оформлення найменувань джерел у списку літератури;
- використовується не вся інформація, що міститься у певному джерелі, а тільки та, яка безпосередньо стосується теми роботи і тому найбільш цінна і корисна;
- при читанні слід виписувати найбільш чіткі цитати, які стосуються проблеми та обов'язково записувати номери сторінок, щоб потім можна було зробити посилання.

Важливо

Типові помилки при написанні теоретичного розділу дослідження:

- *недотримання вимог цитування та посилань на авторів;*
- *посилання на авторів подаються без аналізу чи представлення власної позиції автора;*
- *подаються розгорнуті та детальні характеристики понять, які не є базовими для означеної проблеми дослідження;*
- *теоретичної частини за обсягом значно переважає емпіричну*

Наступні розділи кваліфікаційної роботи мають практичний характер і містять опис виконаного власного дослідницького завдання.

Зазвичай, у цих розділах:

- обґрунтовується вибір напряму досліджень, викладається загальна програма проведення емпіричного дослідження, його організація;
- висвітлюються основні характеристики експериментально-дослідної бази із обґрунтуванням обраних методів та прийомів, які забезпечують достовірність одержаних результатів;
- описуються основні методи розрахунків;
- викладаються систематизовані результати власних досліджень автора, з ґрунтовним їх аналізом.

Здобувач має дати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, достовірності одержаних результатів (характеристик, параметрів), обґрунтувати необхідність додаткових досліджень.

В кінці кожного розділу формулюються висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів.

Загальні висновки

Логічним завершенням кваліфікаційної роботи є загальні висновки. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. Також рекомендовано формулювати висновки до кожного розділу кваліфікаційної роботи.

У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми практичного характеру, а також конкретні рекомендації та пропозиції щодо їх усунення.

У висновках потрібно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів дослідження, викласти рекомендації з вирішення проблеми, скласти пропозиції щодо вдосконалення підходу до проблеми, яка досліджується.

У стислій формі, в логічній послідовності викладаються зроблені автором узагальнення – висновки конкретного характеру, які мають бути покладені в основу доповіді при захисті кваліфікаційної роботи перед ЕК. Крім того, висновки не мають носити характер анотацій.

Кваліфікаційна робота, окрім загальних висновків, має містити пропозиції теоретичного і практичного характеру. Крім пропозицій, у кваліфікаційній роботі на основі висновків, зроблених за результатами якісного або кількісного аналізу, має бути зроблено підтвердження або спростування гіпотези (гіпотез), висунутих у ній (за наявності).

Основна вимога до заключної частини – не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених по розділах. Обсяг висновків, як правило, складає 3–4 сторінки.

Основний текст кваліфікаційної роботи завершується чітко й стисло сформульованими самостійними висновками, у яких подаються основні теоретичні та емпіричні результати дослідницької роботи, відповідно до поставлених завдань дослідження, а також формулюються рекомендації щодо наукового та практичного використання одержаних результатів.

Зауваження. Типові помилки:

- невідповідність загальних висновків завданням дослідження;
- дублювання у загальних висновках текстових фрагментів висновків до розділів;
- дублювання вступної частини;
- формулювання загальних висновків одним, двома реченнями,
- формулювання висновків як звіт про виконану роботу.

Список використаних джерел

Список використаних джерел формується в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Список використаних джерел має містити не менше 50 джерел. На всі наукові джерела, подані в списку, мають бути посилання в тексті кваліфікаційної роботи. До списку використаних джерел, оформленого з врахуванням усіх чинних вимог, слід обов'язково включати новітні видання праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, у тому числі електронні носії та інтернет-джерела.

Загальні правила посилання.

Під час написання кваліфікаційної роботи здобувач має обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали чи окремі результати.

Використані в кваліфікаційній роботі наукові доробки, які належать також і співавтору, разом з яким було написано наукові праці, підготовлені доповіді та виконані спільні дослідження, здобувач повинен відзначити цей факт у своїй роботі. У випадку виявлення факту плагіату, тобто використання запозиченого матеріалу як новизни свого дослідження, кваліфікаційна робота знімається з розгляду без права її повторного захисту. Посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Для підтвердження власних аргументів, посилання на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Якщо використовуються відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул. Посилання в тексті кваліфікаційної роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «...у працях [1-7]...». Якщо в тексті роботи необхідно зробити посилання на складову частину або на конкретні сторінки відповідного джерела, можна наводити посилання у виносках, при цьому номер посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань. Приклад: Цитата в тексті: «... У сучасних умовах стрімкого розвитку нових технологій саме інвестиції виступають найважливішим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень в економіці [26, с.99]».

Бібліографічний опис списку використаних джерел оформлюється з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» за місцем розташування в документі розрізняють такі бібліографічні посилання: внутрішньотекстове; підрядкове; позатекстове. В кваліфікаційних роботах здобувачів вищої освіти використовується позатекстове бібліографічне посилання.

Додатки

Додатки нумеруються арабськими цифрами (Додаток 1, Додаток 2, Додаток 3 тощо) на кожному окремому додатку. Послідовність вміщення додатків визначається порядком появи посилань на них в тексті роботи. Додатки також можна позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, Ї, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б тощо. Один додаток позначається як додаток А. При оформленні додатків окремою частиною на титульному аркуші під назвою кваліфікаційної роботи друкують великими літерами слово «ДОДАТКИ». До додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повного сприйняття кваліфікаційної роботи: – зразки анкет, опитувальних листів та ін.; – таблиці допоміжних цифрових даних; – ілюстрації допоміжного характеру; – інструкції та методики, розроблені в процесі виконання роботи.

Вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи

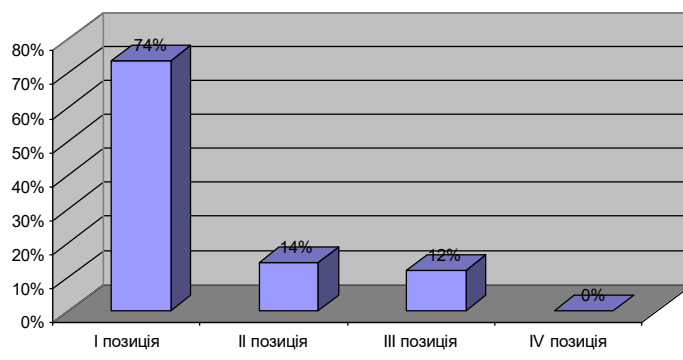
Кваліфікаційна робота має бути набрана на комп'ютері. Робота виконується на білому папері формату А4 (210x297 мм).

Шрифт друку має бути чітким, стрічка – чорного кольору середньої жирності. Ілюстрації мають бути чорно-білого кольору.

Друкування тексту – за допомогою комп'ютера здійснюється через 1,5 міжрядкових інтервали, 14 кегль, шрифт Times New Roman. Поля: – ліве – 30 мм; праве – 15 мм; – верхнє, нижнє – 20 мм. Заголовки розділів розташовуються по центру симетрично тексту великими літерами. Заголовки підрозділів – по центру симетрично тексту малими літерами (крім першої). Переноси слів в заголовках не допускаються. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з 2-х або більше речень, їх відділяють крапкою. Відстань між заголовком та текстом – 2 інтервали. Заголовки підкреслювати не рекомендується. Кожний розділ слід починати з нового аркуша (сторінки). Підрозділи починають з відступом від попереднього тексту на 1 інтервал на тій самій сторінці.

Нумерація. Сторінки кваліфікаційної роботи нумерують арабськими цифрами, але на титульному аркуші, на аркуші зі змістом роботи, на Плані виконання кваліфікаційної роботи, на додатках номери не ставляться. Нумерація сторінок починається зі сторінки, на якій розміщується Вступ. На сторінках номер ставлять в правому верхньому куті. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, далі з нового рядка друкують заголовок розділу великими літерами. Підрозділи нумерують в рамках кожного розділу (нумерація складається з двох чисел, відокремлених крапкою).

Ілюстрації, таблиці, графіки. Ілюстрації (схеми, графіки, діаграми) і таблиці необхідно представляти в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, чи на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщено на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрації позначають словом «Рис.» та нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, представлених у додатках. Номер ілюстрації має складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: «Рис. 1.2.» (другий рисунок першого розділу).

Рис. 1.2. Розподіл респондентів за позиціями ставлення до себе у своєму житті

Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в роботі представлена одна ілюстрація, то її нумерують за загальними правилами. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, представлених у додатках) в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із вказівкою її

номера. Номер таблиці має складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка. Наприклад: «Таблиця 1.2.» (друга таблиця першого розділу).

Таблиця 1.2.

Результати діагностичного обстеження рівнів сформованості самооцінки майбутніх вчителів

Субшкали	χ^2 Пірсона	
	Значення	<i>p</i> -рівень
Експериментальна група	17,713	0,000
Контрольна група	7,638	0,022

Якщо в роботі одна таблиця, її нумерують за загальними правилами. При переносі частини таблиці на іншу сторінку слово «Таблиця» та її номер вказують один раз праворуч над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці. Наприклад: «Продовження табл. 1.2.». Формули в роботі (якщо їх більше однієї) нумерують в рамках розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номера формул пишуть біля правого краю листа на рівні відповідної формули в круглих дужках. Наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу). Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад: Примітки: 1.... 2.... Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Заключний етап виконання кваліфікаційної роботи ***Порядок допуску кваліфікаційної роботи до захисту***

Попередній захист проводиться, як правило, за місяць до дати захисту. Рішення про допуск до захисту приймається на засіданні кафедри на підставі результатів попереднього захисту. Витяг з протоколу засідання кафедри з обґрунтуванням цього рішення подається в деканат відповідного факультету. На підставі витягу деканат факультету подає проєкт наказу на допуск до підсумкової атестації.

З метою визначення якості та ступеня готовності до захисту кваліфікаційної роботи випускова кафедра організовує попередній захист з обов'язковою презентацією студентом основних положень дослідження, обговоренням поточної перевірки на дотримання академічної доброчесності.

Процес підготовки кваліфікаційної роботи систематично контролює науковий керівник, виконання завдань кваліфікаційної роботи заслуховуються на засіданнях кафедри (1 раз на семестр).

До захисту перед ЕК допускаються кваліфікаційні роботи, теми яких затверджені наказом ректора університету; структура, зміст, якість викладеного матеріалу, його оформлення відповідають вимогам, які прописані в чинних методичних рекомендаціях; пройшли перевірку на оригінальність; оцінені позитивно на попередньому захисті випускової кафедри та мають позитивний відгук від наукового керівника.

Допуск до захисту кваліфікаційної роботи перед ЕК здійснюється завідувачем кафедри практичної психології. Кваліфікаційна робота, допущена до захисту в ЕК, направляється завідувачем кафедри на рецензування (внутрішнє та зовнішнє (зразок рецензії подається у додатках)).

До захисту перед ЕК *не допускається робота*, якщо:

- кваліфікаційна робота не відповідає вимогам державних стандартів, зазначених в методичних рекомендаціях;
- кваліфікаційна робота написана на тему, яка своєчасно не була затверджена;
- зміст кваліфікаційної роботи не розкриває її теми;
- кваліфікаційна робота недбало оформлена;
- відсутній відгук наукового керівника;
- відсутні внутрішня або зовнішня рецензії;
- робота не подана в термін, встановлений рішенням випускової кафедри.

Захист кваліфікаційної роботи

До публічного захисту кваліфікаційної роботи допускаються здобувачі, які виконали навчальний план, успішно пройшли попередній захист кваліфікаційної роботи.

Науковий керівник перевіряє на відповідність встановленим вимогам оформлення кваліфікаційної роботи, здійснює поточні та остаточні перевірки на дотримання академічної доброчесності відповідно до «Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти МДУ» та надає відгук (додаток 5), в якому зазначається:

- актуальність дослідження;
- обґрунтування використаних методів дослідження;
- рівень використання набутих у процесі навчання теоретичних знань при виконанні дослідження;
- вміння самостійно вирішувати наукові та практичні проблеми; логічно, послідовно, аргументовано викладати матеріал і робити висновки;
- повнота розкриття теми;
- недоліки роботи та зауваження;
- дотримання академічної доброчесності
- рекомендація до захисту.

Кваліфікаційна робота ***обов'язково підлягає перевірці на оригінальність*** за допомогою спеціалізованих сервісів відповідно до «Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти МДУ». По завершенню перевірки на оригінальність, здобувач подає заяву на ім'я завідувача кафедри (додаток 7), а науковий керівник оформлює довідку щодо результатів перевірки (додаток 8).

Кваліфікаційна робота обов'язково має мати рецензію. Рецензія (додаток 6) має бути завірена у встановленому порядку. При рецензуванні кваліфікаційної роботи рекомендується визначати:

- новизну постановки і розроблення проблеми;
- використання наукових методів дослідження;
- аргументованість висновків і обґрунтованість пропозицій;
- вміння здобувача освітнього ступеня бакалавра, чітко, грамотно й аргументовано викладати матеріал, правильно оформлювати його;

- недоліки та зауваження щодо змістовної частини роботи, оформлення;
- висновок щодо рекомендації до захисту із зазначенням оцінки за прийнятою шкалою оцінювання знань.

Негативний письмовий відгук наукового керівника або негативна рецензія щодо змісту кваліфікаційної роботи та отриманих результатів дослідження не є підставою недопущення до захисту.

Відповідно оформлена кваліфікаційна робота (разом із відгуком та рецензією) реєструється на кафедрі. Здобувач не має права вносити зміни у кваліфікаційну роботу після її реєстрації. Титульна сторінка представленої роботи містить підписи: здобувача освіти, наукового керівника, наукового консультанта (за потреби).

Процедура захисту включає:

- доповідь здобувача про зміст роботи (до 10 хвилин);
- запитання до автора роботи;
- виступ рецензента або оголошення рецензії (у разі відсутності рецензента);
- відповіді здобувача на зауваження рецензента.

Доповідь має містити: обґрунтування актуальності теми, мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, методи, які були використані у ході дослідження, основні результати дослідження. Захист кваліфікаційної роботи здійснюється з використанням презентацій.

Під час захисту кваліфікаційної роботи здобувач зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у відгуках та рецензіях, а також на запитання представників ЕК, які були поставлені у ході захисту.

Автор кваліфікаційної роботи має продемонструвати вміння:

- глибокодумно, логічно та аргументовано викладати матеріал;
- використовувати статистичні та інші методи дослідження;
- володіти навичками узагальнення;
- чітко формулювати висновки;
- відстоювати свою авторську позицію;
- обґрунтовувати інноваційні підходи до вирішення задач дослідження;
- володіти правилами публічного виступу (чіткість, лаконічність, граматична правильність висловлювань).

При оцінюванні захисту кваліфікаційної роботи ЕК бере до уваги такі показники:

- якість кваліфікаційної роботи загалом (творчий характер, вміння автора аналізувати теоретичний матеріал, обґрунтованість сформульованих практичних рекомендацій);
- самостійність у розробці проблеми;
- якість оформлення кваліфікаційної роботи (науковий стиль викладу, грамотність, бібліографія);
- рівень виступу здобувача (чіткість у формулюванні актуальності, мети і завдань роботи, вміння зробити правильні висновки, культура мовлення);
- відгук керівника і оцінку роботи рецензентом.

Здобувачу, який не захищав кваліфікаційну роботу у визначений графіком термін з поважних, підтверджених документально причин, захист роботи може бути перенесений. Після розгляду заяви ректором і прийняття позитивного рішення готується проект наказу про захист кваліфікаційної роботи за індивідуальним графіком.

Здобувачі, не допущені до захисту кваліфікаційних робіт, як і ті, що отримали незадовільні оцінки, відраховуються з університету з отриманням академічної довідки і правом одноразового повторного захисту кваліфікаційної роботи (з наступного навчального року) протягом трьох років після відрахування з МДУ (у період роботи, згідно затвердженого графіку, Екзаменаційної комісії за відповідною освітньою програмою).

Після поновлення здобувача для захисту кваліфікаційної роботи, на першому засіданні кафедри приймається рішення, чи може здобувач подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему.

Поновлення до складу здобувачів МДУ для повторного захисту кваліфікаційної роботи здійснюється відповідно до Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної Комісії у Маріупольському державному університеті, Положення про переведення, поновлення та вступ на паралельне навчання.

Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи

Критеріями оцінювання кваліфікаційної роботи є:

- чіткість, повнота та послідовність розкриття кожного питання плану і теми роботи в цілому;
- якість емпіричного дослідження;
- творчий рівень дослідження;
- науковість стилю викладання;
- відсутність орфографічних і синтаксичних помилок;
- правильне оформлення роботи відповідно до стандартів;
- успішність презентації дослідження та відповідей на запитання членів ЕК.

Більша конкретизація критеріїв оцінювання кваліфікаційної роботи подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи та оцінка її рівня

Критерії оцінювання	Оцінка рівня виконання дипломного проекту		
	Відмінно (А)	Добре (В,С)	Задовільно (Д,Е)
Технічне оформлення роботи Бібліографічний опис джерел	Оформлення відповідає вимогам. Бібліографічний опис джерел та ілюстрацій укладено згідно з державним стандартом .	Оформлення відповідає вимогам, однак є окремі помилки. Бібліографічний опис джерел та ілюстрацій укладено згідно з державним стандартом.	Оформлення частково відповідає вимогам. Недотримання основних вимог до бібліографічного опису джерел.

Теоретичний розділ дослідження	Зроблено глибокий, цілеспрямований, логічно послідовний та критичний аналіз літератури з досліджуваної теми.	Подано літературний огляд із досліджуваної проблеми із врахуванням сучасних джерел інформації, але без критичного аналізу.	Наявний літературний огляд досліджуваної теми не послідовний і поверховий.
Творчий та науково - методичний рівень роботи	Наукова робота носить науково-дослідний характер, є творчим і самостійним дослідженням, повністю наявний категоріальний апарат Наявний свій авторський шлях вирішення завдання.	Робота має науково-дослідний, творчий характер, але не повністю наявний категоріальний апарат.	Відсутнє власне бачення вирішення проблеми, здобувач діє по заданій схемі.
Обсяг виконання завдань кваліфікаційної роботи	Завдання виконано в повному обсязі, без помилок	Завдання виконано у повному обсязі, але допущено окремі помилки	Завдання виконано не в повному обсязі, наявні помилки
Обґрунтованість та логічність	Обґрунтованість позицій, факти, результати досліджень подаються у логічній послідовності.	Логіка викладу присутня, однак не вистачає окремих ілюстрацій отриманих узагальнень, або ж їх обґрунтування.	Відсутня чітка логіка викладу, аргументація поверхнева.
Якість емпіричного дослідження	Використана сучасна методика проведення емпіричного дослідження, вміле використання теоретичних знань у практичній ситуації, володіння методами та методиками дослідження, методами математичної статистики.	Здобувач володіє методикою, але допускає окремі помилки. Експериментальна робота проведена формально.	Допущено грубі помилки при роботі з методикою та аналізі результатів.
Висновки та практичне впровадження	Висновки логічні, аргументовані, повні, вказують на виявлені закономірності. Результати роботи запроваджено в	Зроблено обґрунтовані висновки, але не показано практичного застосування.	Висновки несуть декларативний характер. Відсутні пропозиції для впровадження в практику.

	практику.		
Захист	Під час захисту роботи здобувач продемонстрував глибокі знання з питань теми, вільне володіння даними дослідження, методами отримання, обробки та фіксації наукової інформації, логічно будує відповіді і успішно відповідає на запитання членів ЕК.	Під час захисту кваліфікаційної роботи здобувач показав достатній рівень знань теми, добре оперує даними дослідження. Під час доповіді використовує наочні посібники, без особливого утруднення відповідає на поставлені запитання.	Під час захисту здобувач проявляє невпевненість, не дає повної аргументованої відповіді на поставлені запитання.

За результатами публічного захисту кваліфікаційної роботи на закритому засіданні ЕК більшістю голосів приймає рішення щодо оцінки захисту і роботи. Результати захисту кваліфікаційної роботи оцінюються з використанням Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС). За результатами захисту кваліфікаційної роботи екзаменаційна комісія вирішує питання про присвоєння випускнику відповідної кваліфікації і про видачу диплому державного зразка. Водночас ЕК може прийняти рішення про рекомендацію здобувача – випускника до вступу в магістратуру.

Зразок заяви на затвердження теми кваліфікаційної роботи

В.о. завідувачки кафедри практичної психології
Маріупольського державного університету

_____ (науковий ступінь, вчене звання, ПІБ зав. кафедри)

Здобувача (чки) вищої освіти
освітньо-професійної програми

_____ (назва освітньо-професійної програми)
Психолого-педагогічного факультету

_____ курсу
(курс)
денної/заочної форми навчання

_____ (ПІБ здобувача)

заява.

Прошу затвердити таку тему кваліфікаційної роботи: «_____» та
призначити науковим керівником к.психол.н., доцента (к.пед.н., доцента)_____.

« ____ » _____ 20__ р.

Підпис

Візи:

- наукового керівника
- гаранта ОП

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

До захисту допустити:
В.о. завідувачки кафедри

_____
(підпис)   (ПІБ завідувача кафедри)
«__» _____ 20__р.

«ТЕМА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ»

Кваліфікаційна робота
здобувача (чки) вищої освіти
першого(бакалаврського) рівня
вищої освіти освітньо-
професійної програми
«Практична психологія»

_____
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)
Науковий керівник:

_____
(прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання)
Рецензент:

_____
(прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання, місце роботи)

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«__» _____ 20__р.

**МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Рівень вищої освіти _____

Шифр та назва спеціальності _____

Освітньо-професійна програма _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.О. завідувачки кафедри практичної психології

_____
(підпис) (ПБ завідувача кафедри)
«__» _____ 20__р.

ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
1. Тема роботи _____
керівник роботи _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом Маріупольського державного університету від «__» _____ 20__р. №__

2. Строк подання здобувачем роботи _____

3. Вихідні дані до роботи (мета, об'єкт, предмет) _____

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Наприклад:

Розділ 1.

Розділ 2. _____

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

6. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Здобувач (ка) _____
(підпис) *(прізвище та ініціали)*

Науковий керівник роботи _____
(підпис) *(прізвище та ініціали)*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЯВІВ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ В СИТУАЦІЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	6
1.1. Визначення категорії невизначеності в сучасній психології.....	6
1.2. Емоційні стани в умовах невизначеності.....	12
1.3. Страх як базова емоція.....	18
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2 ОСОБИСТІСНІ СПОСОБИ РЕАГУВАННЯ В СИТУАЦІЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	26
2.1. Особливості формування психологічних меж особистості.....	26
2.2. Психологічні особливості прояву страху.....	35
2.3. Стратегії та механізми реагування в структурі саморегуляції особистості.....	47
Висновки до розділу 2.....	54
РОЗДІЛ 3 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПЛИВУ СТРАХУ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ЛЮДИНИ В СИТУАЦІЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	55
3.1. Планування та обґрунтування методів дослідження.....	55
3.2. Аналіз та інтерпретація результатів констатувального експерименту.....	58
Висновки до розділу 3.....	64
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	74

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ВІДГУК
керівника на кваліфікаційну роботу**

здобувача _____
Тема кваліфікаційної роботи _____
Науковий керівник _____
Актуальність теми _____

Об'єкт дослідження _____
_____

Характеристика теоретичного рівня, наявності самостійних розробок та практичної значимості роботи _____
_____

Зауваження та недоліки _____
_____

Загальний висновок керівника _____
_____

Науковий керівник _____ « ____ » _____ 20__ р.

Кваліфікаційна робота переглянута.

Здобувач _____ допускається до захисту кваліфікаційної роботи в Екзаменаційній комісії

Завідувачка кафедри _____

_____
(ПІБ)

_____
(підпис)

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Здобувача(чки) освітнього ступеня «Бакалавр»

(ПІБ)

На тему _____

Актуальність теми _____

Самостійність розробки і пропозиції автора _____

Практична значимість роботи _____

Зауваження та недоліки _____

Загальний висновок _____

Рецензент _____

(ПІБ науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи,)

Підпис _____

«_____» _____ 20__ р.

Додаток 7

В.о. завідувачки кафедри практичної
психології

_____
П.І.Б.

ЗАЯВА

щодо самостійності написання _____
(вид та назва твору)

Я, П.І.Б., _____ заявляю: кваліфікаційна робота на тему
(автор, спеціальність, курс, факультет, форма навчання)

«_____», виконана самостійно і в ній не містяться ознаки академічного плагіату. Усі запозичення з друкованих та електронних джерел, а також із захищених раніше дослідницьких робіт, кандидатських і докторських дисертацій мають відповідні посилання. Я ознайомлений (а) з діючим Положенням «Про запобігання та виявлення академічного плагіату в Маріупольському державному університеті», згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску твору до захисту та застосуванню моральних та дисциплінарних заходів.

Дата

Підпис

Маріупольський державний університет

Факультет _____

Кафедра _____

ДОВІДКА
«__»_____20__р.
Щодо результатів перевірки

_____ (вид та назва твору)

Перевіривши _____ (назва твору) П.І.Б.,

_____ можна зробити такі висновки:

У результаті перевірки твору виявлено:

Посада

Підпис

Ініціал(и), прізвище

В.о. завідувачки кафедри

Підпис

Ініціал(и), прізвище